

Lisätiedot:

Ympäristöasiantuntija Anna Sjövall, puh 040 169 9605
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Helsingin seudun ympäristöpalvelut- kuntayhtymän hallitus on pyytänyt pääkaupunkiseudun kaupungeilta lausuntoa Kestävän kaupunkielämän ohjelmaluonnoksesta. Lausuntoa pyydetään 15.2.2021 mennessä.

Lausuntopyyntö ja ohjelmaluonnos ovat esityslistan **liitteenä**.

Kaupunkielämän ohjelman päätavoite

HSY:n hallitus on 12.10.2018 hyväksynyt HSY:n strategian vuosille 2019-2025. Siinä visiona on ”Yhdessä teemme maailman kestävimmän kaupunkiseudun” ja vision pohjalta HSY:n hallitus päätti käynnistää Kestävän kaupunkielämän ohjelman valmistelun loppuvuonna 2018. Ohjelman tarkoituksena on:

- tukea pääkaupunkiseudun kaupunkien ilmastotavoitteiden toteutumista sekä hillinnän että sopeutumisen osalta,
- tuoda kulutuksesta aiheutuvat päästöt ja niiden vähentäminen näkyvämmiin mukaan kaupunkiseudun kestävä kehityksen työhön, sekä
- vauhdittaa siirtymistä kiertotalouden periaatteiden mukaisiin ratkaisuihin.

Ilmastopäästöjen vähentäminen tukee samalla myös ilmanlaadun paranemista ilmanlaatua heikentävien päästöjen vähentyessä. Monilla päästöjä vähentävillä toimilla, kuten kasvispainotteisella ruokavaliolla ja kestäväillä liikkumismuodoilla on myös paljon myönteisiä terveysvaikutuksia.

Kestävän kaupunkielämän ohjelman tavoitteena on myös myötävaikuttaa Uudenmaan maakunnan ja kansallisen tason hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseen. Ohjelma tarjoaa ehdotuksia toimenpiteistä, jotka voidaan toteuttaa seudullisessa yhteistyössä julkisten organisaatioiden, yritysten, tutkimuslaitosten ja asukkaiden kanssa seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kestävän kaupunkielämän ohjelman toteuttamisen aikajänne ulottuu vuoteen 2030.

Ohjelmassa ei ole mukana energiantuotantoon eikä liikenteeseen liittyviä toimenpiteitä, sillä näitä koskevia ilmastotavoitteita toteutetaan muuta kautta (energialaitosten omat ohjelmat, MAL-suunnittelu).

Kestävän kaupunkielämän ohjelmaluonnokseen voi tutustua osoitteessa <https://julkaisu.hsy.fi/kestavan-kaupunkielaman-ohjelma-luonnos.html>

Ohjelman valmistelutyö

Ohjelmatyötä on koordinoanut HSY:n ilmastoyksikkö. Ohjelmatyötä varten muodostettiin HSY:n asiantuntijoista koostuva koordinaatioryhmä. Ohjelman valmistelussa on ollut keskeistä laaja-alainen ja osallistava prosessi yhdessä jäsenkaupunkien asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Ohjelmatyö jakaantui valmistelussa viiteen teemaan. Teemakohtaisiin työpajoihin kutsuttiin asiantuntijoita Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungeista ja muista

julkisista organisaatioista, yliopistoista ja tutkimuslaitoksista, järjestöistä sekä kestävyysteemojen parissa toimivista yrityksistä. Työpajoissa tunnistettiin ajankohtaisia kestävyysaasteita ja muovattiin ohjelman toimenpide-ehtotuksia.

Ohjelman painopistealueet

Ohjelma sisältää 68 toimenpidettä kuuden painopistealueen alla. Niiden kautta tuodaan konkretiaa ohjelmaan. Ohjelman toteutumisen seurannalle luodaan avoin ja päivittyvä verkkosivutoteutus.

Painopistealueet

1. Kestävämpää kulutusta tietoa lisäämällä ja palveluja parantamalla
2. Syödään paremmin, vältetään hävikkiä
3. Mahdollistetaan kiertotaloutta innovatiivisen jäte- ja vesihuollon keinoin
4. Suunnitellaan hiilineutraali ja terveellinen kaupunki
5. Rakentamisen kiertotaloustoimet ulottuvat maamassoista ja viherrakentamisesta talon-rakentamiseen
6. Edistetään asukkaiden hyvinvointia muuttuvassa ilmastossa

Ohjelman toteuttaminen ja seuranta

Tavoite on, että ohjelma kehittyy ja uudistuu vuosien varrella toimintaympäristön muutosten mukaan, kun toimenpiteiden kautta luoduissa hankkeissa ja kokeiluissa opitaan uutta ja verkostot rakentuvat. Ohjelmaluonnos ei tällä hetkellä sisällä toimenpiteiden toteuttavia tahoja vaan vastuu- ja yhteistyötahot sekä resursointi määritellään ohjelman hyväksymisen jälkeen. Ohjelman toimenpiteitä – tai hyvin samankaltaisia hankkeita – saattaa käynnistyä tai olla jo käynnissä kaupunkien tai muiden toteuttamana. Tarkoituksena ei ole tehdä päällekkäisiä toimenpiteitä tai hankkeita, joten ohjelman raportoinnissa voidaan katsoa asian etenevän muuta kautta, mikäli näin käy.

Rahoitusmahdollisuuksia tullaan kartoittamaan ohjelmatyön seuraavassa vaiheessa. Kestävän kaupunkielämän ohjelma voi jatkossakin auttaa tunnistamaan kaupunkien rajat ylittäviä kehityskohteita ja prosesseja, jotka vauhdittavat sekä alueen sisäisiä että valtakunnallisia kiertotalous- ja hiilineutraaliustavoitteita..

Ohjelman toteutuksen seurantaan varten luodaan läpinäkyvä ja avoin järjestelmä. Helsingin kaupungin Ilmastovahti -tyyppinen alusta mahdollistaa ajantasaisen seurannan ja vaikutusten arvioinnin. Järjestelmän avulla voi seurata, miten HSY ja muut seudulliset toimijat edistyvät toimenpiteiden toteutuksessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Toimenpiteille määritellään myös seurannan indikaattorit eli kriteerit, joiden avulla toteutumista voi seurata (mm. aikajänne, resurssit, tulokset). Myös toimenpiteiden tavoiteltua vaikuttavuutta tullaan arvioimaan tarkemmin.

Ehdotus lausunnoksi

Kestävän kaupunkielämän ohjelma täydentää kiitettävällä laajuudella pääkaupunkiseudun kaupunkien ilmasto- ja kestävä kehityksen työn kokonaisuutta ja tuo jatkuvuutta ilmastonmuutoksen sopeutumisen seudulliseen yhteistyöhön. Ohjelman kolme päätarkoitusta ja kuusi painopistealuetta sisältävät keskeiset teemat, joiden avulla kaupunkien ilmasto- ja kestävä kehityksen työtä voidaan kehittää nykyistä kattavammaksi ja kokonaisvaltaisemmaksi. Tätä varten tarvitaan vahvaa seudullista yhteistyötä.

Kulutuksen osalta on erityisen tärkeää, että tämän ohjelman yhtenä päätarkoituksena on tuoda asukkaiden elämäntavoista aiheutuvat ns. kulutusperusteiset kasvihuonekaasupäästöt esille ja osaksi seudun yhteistä

kasvihuonekaasupäästöjen seuranta, sillä tämä osa-alue ei välttämättä sisälly esimerkiksi kaupunkien hiilineutraaliuden ohjelmiin. Ilmastopäästöjen lisäksi nähdään myös tärkeäksi kehittää mittareita luonnonvarojen kulutuksen/materiaalivirtojen seurantaan, joten kappale 5.6 (Mitä et voi mitata, sitä et voi johtaa...) ja erityisesti toimenpide 39. (Laaditaan uudet kiertotalousindikaattorit ja kehitetään jätetilastointia) nähdään tärkeänä.

Kulutukseen liittyvä teema, joka voisi olla hyödyllistä nostaa toimenpidetasolla ohjelmaan on ICT-sektorin päästöt, joiden arvioidaan viime vuosina kasvaneen, erityisesti suoratoistopalveluiden käytön lisääntymisen seurauksena. COVID-19-pandemiaa seuranneen lisääntyneen etätyöskentelyn sivuvaikutuksena tietoliikenteen määrä on kasvanut ja erityisesti videopuheluiden kulutus on lisääntynyt huomattavasti aikaisemmasta. Tietoliikenteen päästöjen arvioidaan globaalisti vastaavan lentoliikenteen päästöjä, mutta niiden on arvioitu kasvavan merkittävästi, jopa 20 %:iin globaaleista ilmastopäästöistä tulevien vuosikymmenien aikana. Tietoa ja tietoisuutta tietoliikenteen päästöistä tulisi lisätä ja etsiä yhteisiä ratkaisuja päästökehityksen hillitsemiseksi. Esimerkiksi Sitralla on parhaillaan käynnissä hanke, jossa selvitetään tietoliikenteen ja digitalisaation päästöjä.

Kappaleessa 4. "Syödään paremmin, vältetään hävikkiä" esitetään tavoite puolittaa pääkaupunkiseudulla syödyn ruoan päästöt, esimerkiksi noudattamalla Eat Lancet -kommission lanseeraamaa "Planetaarista ruokavaliota". Ruoan päästöjen puolittaminen on kunnianhimoinen tavoite, joka on linjassa myös Kauniaisten resurssiviisauden tiekartan vastaavan tavoitteen kanssa. Jotta ruoan päästöt voitaisiin puolittaa, on kasvisruoan osuutta lisättävä kulutuksesta. Tätä varten tulisi kasvisruokareseptiikkaa kehittää erityisesti suurkeittiöille, esimerkiksi tukemaan kaupunkien ruokapalveluiden vastaavaa työtä. Lounasravintoloiden ja koulujen tarjoaman kasvisruoan tulee olla maultaan ja esillepanoltaan herkullista ja houkuttelevaa, ja samalla yhtä ravitsevaa ja energia- sekä proteiiniipitoista kuin liha- ja kalaruokien, jotta sen osuus voi kasvaa. Tätä varten tarvitaan yhteistyötä seudun eri toimijoiden kanssa. Kouluissa kasvisruokien kehittämisen avulla yhteistyössä oppilaiden kanssa voisi olla myös hävikkiä vähentävä vaikutus.

Lihantuotannon arvioidaan kuluttavan noin puolet maapallon jäättömästä maapinta-alasta (rehun tuotannon ja laidunnuksen kautta), mutta tulevaisuudessa yhä suurempi osuus raaka-aineista on tuotettava biopohjaisista materiaaleista, kuten puusta. Samaan aikaan metsien ja maaperän hiilinielut on säilytettävä. Eläinkunnan tuotteiden kulutuksen vähentäminen vapauttaisi maa-alaa biotalouden käyttöön.

Kestävän kaupunkielämän ohjelmaluonnos on laaja kokonaisuus keskeisiä ja kannatettavia tavoitteita ja toimenpiteitä kestävän kaupunkiseudun rakentamiseksi. On tärkeää, että ohjelmaluonnoksessa korostetaan yhteistyön merkitystä työn toteutuksessa, ja että toteutuksen vastuutuksen ja seurannan kautta tavoitteet todella saadaan realisoitua. Kuntien, yritysten, oppilaitosten ja tki-sektorin lisäksi yhteistyötä ja dialogia tulisi vahvistaa myös valtiohallintoon, jotta kestäviin kulutusvalintoihin luotaisiin kannusteita ja ohjausta nykyistä voimakkaammin myös valtiotasoisesti. Esimerkiksi kiertotalouteen siirtymistä voisi edistää tukemalla korjauspalveluiden käyttöä verotuksen keinoin.

Yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju:

Valiokunta päättää antaa HSY- kuntayhtymän hallitukselle esityksen mukaisen lausunnon Kestävän kaupunkielämän ohjelmaluonnoksesta.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Liitteet:

Lausuntopyyntö koskien Kestävän kaupunkielämän ohjelman luonnosta

Oheismateriaali:

Jakelu:

HSY